

Анастасія Шабатина,
студентка 2 курсу юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Поняття «колабораціонізм» та його походження*

Термін колабораціонізму в його класичному розумінні виник у Франції в роки Другої світової війни й означав співпрацю населення або громадян держави з ворогом. [1, с. 6]

Термін «колабораціонізм» перекладається з французької як добровільна, навмисна співпраця з окупаційною владою і надання їм всілякої допомоги. Автор цього терміна маршал Філіп Петен, який в липні 1940 року національними зборами був проголошений главою французької держави. Після зустрічі з Гітлером в жовтні 1940 року він оголосив, що Франція буде співпрацювати з переможцем Німеччиною. У своєму зверненні до французів Петен закликав їх співпрацювати з німецькою окупаційною владою. Пізніше ця концепція стала застосовуватися і до інших аспектів відносин між окупаційними силами, окупованою територією і населенням, в першу чергу до тих аспектів, які зневажливо називаються допомогою ворогові, підтримкою окупаційних сил і працюють проти основних національних інтересів або навіть є зрадою (державною зрадою). Після війни терміном «колабораціоніст / колаборант» стали називати зрадників інтересів держави й своєї Батьківщини, які співпрацювали з окупантами. [2]

У суворому розумінні поняття «колабораціонізм» та «колабораційна діяльність» не є ідентичними. Перше позначає явище співпраці місцевого населення з окупантом, певний рівень узагальнення – сукупні знання чи загальне уявлення про всі можливі прояви такої співпраці. Друге відображає конкретні форми вираження такої співпраці, які законодавець вважає суспільно небезпечними та кримінально караними. Семантика свідчить, що слово «колабораціонізм» та його синоніми «колаборантство» і «колаборування» на відміну від слів «співпраця» чи «співробітництво» мають очевидну негативну конотацію зради. Це означає, що визнання того чи іншого діяння проявом колабораціонізму, а відповідної особи – колаборантом (колабораціоністом), може бути обумовлено виключно наявністю цього зрадницького компоненту в діянні особи. [3, с. 501-502]

Сучасне поняття колабораціонізму є змістовним соціально-психологічним та етичним явищем-феноменом, що охоплює деякі із форм державної зради-співробітництва населення з окупаційною владою, її представниками, країною-агресором через різноманітні дії у військовій, економічній, політичній, інформаційній та інших сферах життєдіяльності.

* Наукова керівниця – доцентка кафедри адміністративного та фінансового права Світлана Ковальова

Загальною метою колабораційної діяльності є завдання значної шкоди державному суверенітету, територіальній цілісності та безпеці країни.

Оцінка терміна «колабораційна діяльність» з огляду на історичні та семантичні аспекти є двоякою. З одного боку, він має кілька переваг перед більш відомими його відповідниками. По-перше, раніше вже згадувалось, що термін «колабораціонізм» в історичній інтерпретації набув вузького ідеологічного забарвлення «щирої» співпраці, натомість чинна ст. 111-1 КК України передбачає широкий спектр діянь, значна частина з яких такою може й не бути (наприклад, перебування на посаді виключно з корисливих мотивів). Термін «кооперація» має інші вади – в історичних дослідженнях він позначає переважно вимушені види співпраці, зумовлені повсякденними контактами з окупантом, є іншою крайністю порівняно з колабораціонізмом. По-друге, терміном «колабораціонізм» справедливо позначають більш узагальнений феномен, явище як таке, а не конкретні діяння, що ним охоплюються. Водночас цей критичний аргумент може бути нейтралізований тим, що в чинному КК України нерідко трапляються схожі терміни, що є абстрактними за своєю суттю, але це не заважає їм вдало позначати конкретні акти злочинної поведінки (наприклад, «бандитизм», «найманство», «піратство», «шахрайство» тощо). [4, с. 145]

Отже, термін "колабораціонізм," як явище із вираженою негативною конотацією, повинен вказувати лише на форми співпраці, які приводять до офіційного правового осуду (визнання поведінки протиправною) та застосування до конкретної особи певних негативних правових заходів, що передбачені законодавством. В той же час, співпраця з окупантом, яка де-юре не визнається як шкідлива та протиправна (зокрема в умовах крайньої необхідності), не повинна позначатися як колабораціонізм, оскільки це може призвести до безпідставного клеймування невинуватих осіб та порушення прав людини.

Література

1. Гончаренко О. ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ, ЙОГО ВИДІВ ТА ОЗНАК У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРИОГРАФІІ. *Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал*. 2019. № 1 (23). С. 5–23.

2. Колабораціонізм – що це таке і хто такі колаборанти. Termin.in.ua. URL: https://termin.in.ua/kolaboratsionizm/#So_take_KOLABORACIONIZM_-_ponatta_viznacenna_prostimi_slovami (дата звернення: 11.04.2024).

3. Рубашенко М. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КЛАСИФІКАЦІЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (СТ. 111-1 КК). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. 501-506.

4. Рубашенко М. А. «Колаборація», «колабораціонізм», «співпраця», «колабораційна діяльність»: історичний та кримінально-правовий виміри термінологічного плюралізму. *Проблеми законності*. 2023. № 162. С. 131–156.

* Наукова керівниця - старший викладач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Оксана Ліщук

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

Рада аспірантів юридичного факультету

Студентська організація юридичного факультету

Студентський науковий гурток
«Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

09 травня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 09 травня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 215 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**